

dat te bevorderen. Toen hij evenwel op de avond van de 25ste juni aan de Spaanse grens kwam, bleek zijn visum ongeldig te zijn; er werd hem gezegd dat alleen journalisten nog tot Spanje toegelaten werden – enkele uren later was hij 'journalist', nl. van een Argentijns dagblad, en een dag later was hij in Madrid. In zijn auto had hij diamanten meegesmokkeld die het eigendom waren van een aantal vermogende Antwerpse diamantairs en verscheidenen hunner kon hij toen toch nog helpen, via Spanje en Portugal naar de Verenigde Staten te vertrekken. Niet de vermogenden vormden evenwel het grootste probleem maar, als steeds, de onvermogenden: zij kwamen Amerika niet binnen.

Hoe stond het met het vertrek van deze vluchtelingen naar Nederlandse overzeese gebiedsdelen?

Van Kleffens had op dezelfde 20ste juni waarop hij aan van Vredenburg bericht had dat veruit de meeste Nederlandse vluchtelingen naar Nederland dienden terug te keren, de gezanten in Madrid en Lissabon opgedragen, de Spaanse en Portugese regeringen te verzoeken, zoveel mogelijk bedreigde vluchtelingen op te nemen – de Nederlandse regering zou hun verblijfskosten vergoeden. De Spaanse regering antwoordde op de 27ste dat zij bereid was, aan tweehonderd Nederlandse vluchtelingen asyl te verlenen en de Portugese deed weten dat zij er geen bezwaar tegen had, nieuwe visa te verlenen, mits zou vaststaan dat de betrokkenen een toelatingsvisum hadden voor een verder gelegen land. Wat de tweehonderd Spaanse visa betrof: de gezant te Madrid besloot (vermoedelijk in overleg met van Vredenburg) er geen gebruik van te maken, zulks op grond van de overweging dat het, gegeven de hoogst onzekere toekomst van Spanje (zou het zich bij Duitsland aansluiten of zouden de Duitsers in één ruk zelfs naar Gibraltar oprukken?), eigenlijk geen zin had, vluchtelingen in Spanje op te nemen als niet vaststond dat zij op zeer korte termijn naar de Nederlandse overzeese gebiedsdelen afgevoerd konden worden. Inderdaad, dat was de kern van de zaak: Nederlands-Indië en de West moesten de deuren voor vluchtelingen openen.

Op Nederlands-Indië had de regering van Londen uit toen nog geen beroep gedaan – op de West wèl, maar de gouverneurs zowel van de Nederlandse Antillen als van Suriname hadden geweigerd, vluchtelingen toe te laten, zulks ondanks het feit dat in beide gebiedsdelen de burgerij van harte bereid was, asyl te verlenen aan diegenen die daar behoefte aan hadden. Dat was het duidelijkst gebleken op de Antillen en dat was ook van speciaal belang omdat Curaçao frequentere scheepsverbindingen met Europa had dan Suriname. Op Curaçao had men al op 10 mei een comité voor hulp aan vluchtelingen georganiseerd en dat comité had met veel steun uit de